

พรรคอนาคตใหม่กับไพรมารีโหวต: กรณีการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562*

Future Forward Party and Primary Vote: The Candidate Selection
for Member of the House of Representatives in Chiang Mai
on 24 March, 2019 General Election

กฤษฎากรณ์ สันโดษ**

Kritsadakorn Sandote***

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการที่พรรคอนาคตใหม่นำเอาไพรมารีโหวต (Primary vote) มาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 คน ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแนวทางให้พรรคการเมืองต้องนำเอาระบบการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก แต่แนวทางดังกล่าวกลับได้รับการยกเว้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 13/2561 โดยพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองเดียวที่ยังคงนำเอาระบบไพรมารีโหวตแบบปิดมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในรูปแบบออนไลน์ ทั้งนี้ อำนาจในการตัดสินใจสุดท้ายหรือ “การเคาะ” การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งกลับเป็นอำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรค

บทความนี้

Received

23 พฤษภาคม 2565

Revised

27 มิถุนายน 2565

Accepted

7 พฤศจิกายน 2565

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง พรรคอนาคตใหม่กับระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** Student in Master of Political Science, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

คำสำคัญ พรรคการเมือง, พรรคอนาคตใหม่, ไพรมารีโหวต, การคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

Abstract

This research aims to study and analyze problems including obstacles arising from the Future Forward Party's adoption of the primary vote to select candidates for Chiang Mai's member of the House of Representatives on 24 March, 2019 general election. The research uses qualitative research based on 17 key informant interviews. The results revealed that although the Organic Act on Political Parties B.E. 2560 (2017) provided guidelines for political parties to adopt the primary vote in selecting candidates for member of the House of Representatives for the first time. However, the guidelines are exempted according to the Order No. 13/2561 of the Head of the National Council for Peace and Order. Yet, the Future Forward Party is the only political party that continues to utilize a closed primary vote in its online selection of candidates for the constituency election. Eventually, the power to make the final decision, or "knock," to nominate a candidate for election, is of the party's executive committee.

Keywords: Political parties, Future Forward Party, Primary Vote, Selection of Candidates for the House of Representatives, 24 March, 2019 general election

1. บทนำ

กลไกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคือ การสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งการได้มาซึ่งประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนที่เป็นตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้ง ดังนั้นพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความโดดเด่น และถือเป็นต้นกำเนิดของระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งขั้นต้น หรือไพร่มาตีโหวต ซึ่งระบบไพร่มาตีโหวตถูกออกแบบและนำมาใช้ในการสรรหาและคัดเลือกผู้เสนอตัวลงสมัครเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงชิงตำแหน่งต่างๆ ในการเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งประธานาธิบดี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งระดับมลรัฐ ทั้งเลือกตั้งสมาชิกสภาของมลรัฐ การเลือกตั้งผู้ว่าการมลรัฐ ตลอดจนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (มานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2555, น. 95)

สำหรับกรณีของประเทศไทย ระบบการเลือกตั้งขั้นต้นอันเป็นแนวทางที่กำหนดให้พรรคการเมืองนำไปใช้ ในกระบวนการคัดสรรบุคคลเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ถูกบรรจุเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะในมาตรา 38 และมาตรา 39 แต่การบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว กลับปรากฏช่องว่างในทางปฏิบัติกล่าวคือ พรรคการเมืองยังคงมีอิสระในการพิจารณาและตัดสินใจในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคโดยไม่จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคหรือประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดสรร หากแต่เป็นการคัดสรรและตัดสินใจโดยผู้นำพรรคการเมืองและคณะกรรมการ

บริหารพรรค จากปัญหาที่กล่าวมาได้ถูกแก้ไขโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 45 ได้บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิธิต่างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระ ไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง” (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 45)

เพื่อบรรลุมุ่งหมายตามบทบัญญัติมาตรา 45 ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 จึงเป็นที่มาของการจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 กล่าวคือ ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ทุกพรรคการเมืองต้องจัดให้มีการเลือกตั้งขั้นต้น หรือไพร่มาตีโหวต (Primary Vote) เพื่อคัดสรรและเลือกบุคคลเพื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดให้มีขึ้น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าพรรคการเมืองที่เข้าร่วมแข่งขันในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 มิได้นำเอาระบบไพร่มาตีโหวตมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากการค้นคว้าพบว่าเกิดจากความไม่พร้อมของพรรคการเมืองไทยที่ไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของสาขาพรรคในด้านหนึ่งอาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายประจำในการดำเนินกิจกรรม

ทางการเมืองและค่าตอบแทนบุคลากรประจำในสาขา จึงทำให้การทำงานในเชิงพื้นที่ของพรรคการเมือง ขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งการขยายฐานสมาชิกและการ จัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมือง เป็นไปอย่างจำกัดและไม่เป็นระบบ ในขณะที่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ที่กำหนดข้อบัญญัติ ที่เคร่งครัดต่อการหาจำนวนสมาชิกพรรคและการสร้าง สาขาพรรคหรือตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด อันเป็นอุปสรรคต่อพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีสมาชิก พรรคจำนวนน้อย

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวจึงนำไปสู่ การยกเว้นการนำเอาไพรมารีโหวตมาปฏิบัติใช้ ในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ ที่13/2561 เรื่อง การพิจารณาส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง หากแต่ พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองเดียวที่ได้ประกาศ เจตนารมณ์ยืนยันในการนำเอาระบบการเลือกตั้งขั้นต้น หรือไพรมารีโหวตมาปฏิบัติใช้ภายในพรรคเพื่อคัดสรร ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบ บัญชีรายชื่อและแบ่งเขต (ทั่วทุกเขตการเลือกตั้ง)

พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ก่อกำเนิด ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และ เข้าสู่สนามเลือกตั้งระดับชาติเป็นครั้งแรกในการเลือกตั้ง ทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ภายใต้งดติกา“ระบบ การเลือกตั้งจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed-Member Apportionment (MMA))” พรรคอนาคตใหม่ถูกก่อตั้ง โดยนายธนธร จีรังเรืองกิจ รศ. ดร.ปิยบุตร แสงกนกกุล และผู้ร่วมจัดตั้งพรรคอีก 24 คน (พรรคอนาคตใหม่,

2561, ออนไลน์) โดยได้ยื่นจดแจ้งชื่อจัดตั้งพรรคต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่วันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 และพรรคอนาคตใหม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีสถานะ เป็นพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งวิสัยทัศน์ของพรรคอนาคตใหม่ประกอบ ไปด้วย

1. เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองอย่าง สร้างสรรค์
2. เป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเจ้าของ
3. เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองระยะยาว (พรรคอนาคตใหม่, 2561, ออนไลน์)

ตามที่พรรคอนาคตใหม่ได้ประกาศเจตนารมณ์ ในการนำระบบการเลือกตั้งขั้นต้นมาใช้ในการคัดสรร ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้ง ทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 และเพื่อให้ได้ตัวแทน ของพรรคที่มีคุณภาพและเป็นตัวแทนของประชาชน พรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดหลักการพื้นฐานในคัดสรร ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังนี้

1. การเปิดกว้าง คือสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ สามารถเสนอตัวเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2. อุดมการณ์และคุณค่าพื้นฐานของพรรค กล่าวคือผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีแนวคิด การทำงาน ความเชื่อมั่น หลักการคุณค่าพื้นฐานของพรรคร่วมกัน

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรค กล่าวคือ สมาชิกพรรคเลือกผู้สมัครในเขตพื้นที่ของตนเอง (อนาคตใหม่, 2561, ออนไลน์) จากแนวทางข้างต้นของ พรรคอนาคตใหม่ต่อระบบไพรมารีในการคัดสรรผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป

ครั้งแรกหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของพรรคการเมืองใหม่ที่ต้องการลดทอนบทบาทของหัวหน้าพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารพรรค และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองในคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งและประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง (Intra-Party Democracy) ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติพบประเด็นที่น่าสนใจกล่าวคือ แม้ว่าผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบแบ่งเขตของพรรคอนาคตใหม่ในกรณีของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 เขตเลือกตั้งจะมาจากการทำไพรมารีโหวต จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่เป็นตัวแทนของพรรคอนาคตใหม่ใน 2 เขตเลือกตั้ง มิได้มาจากการทำไพรมารีโหวตของพรรค แต่พวกเขากลับได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการบริหารพรรคให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ในนามของพรรคอนาคตใหม่ ตรงประเด็นนี้ย่อมชี้ให้เห็นถึงอำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากระบวนการทำไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่ รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำไพรมารีโหวตในทางปฏิบัติ ผ่านกรณีการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ใน 9 เขตเลือกตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

2. วัตถุประสงค์

2.1) เพื่อศึกษากระบวนการนำระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ของพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

2.2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการที่พรรคอนาคตใหม่นำระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

3. แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ของพรรคอนาคตใหม่ประกอบด้วยความหมายของไพรมารีโหวต แนวคิดของการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวต จุดแข็งและจุดอ่อนของไพรมารีโหวต รูปแบบของไพรมารีโหวต ตลอดจนการทบทวนวรรณกรรมจากประสบการณ์การใช้ไพรมารีโหวตในประเทศต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1) ความหมาย แนวคิดและรูปแบบของการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวต

ระบบการเลือกตั้งขั้นต้นหรือระบบไพรมารีโหวตหมายถึงระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในการลงแข่งขันในเลือกตั้ง โดยได้รับการลงคะแนนเสียงจากสมาชิกพรรคหรือประชาชน ทั้งนี้ระบบไพรมารีโหวตมีจุดเด่นและจุดด้อยที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

จุดเด่นของการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวต

1) ระบบไพรมารีโหวตทำให้พรรคการเมืองสามารถคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีแนวโน้มชนะในการเลือกตั้งมากที่สุดจากการลงคะแนนของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครของพรรคการเมืองในอนาคต

2) ระบบไพรมารีโหวตทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเสียงจากสมาชิกพรรคมีความชอบธรรมมากกว่ามาจากผู้นำหรือผู้มีอิทธิพลภายในพรรคการเมือง และยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง (Intra-Party Democracy) ในการ

คัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มาจากตัวแทนจากประชาชน และยังเป็นการสร้างรากฐานของพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

3) ระบบไพรมารีโหวตทำให้ประชาชนทั่วไปได้เห็นถึงวิสัยทัศน์และนโยบายจากผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองอย่างเปิดเผย ก่อนการเลือกตั้งทั่วไป

4) ระบบไพรมารีโหวตทำให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของพรรคทั้งยุทธศาสตร์และการตัดสินใจที่สำคัญของพรรคการเมือง

5) ระบบไพรมารีโหวตช่วยทำให้สมาชิกพรรคการเมืองสามารถคัดกรองบุคคลที่มิได้รับการยอมรับออกไปจากสนามการเลือกตั้งและรักษาบุคคลที่ยอมรับให้แข่งขันต่อไปในการเลือกตั้งทั่วไป

จุดด้อยของการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวต

1) ระบบไพรมารีโหวตมิได้เป็นการคัดสรรผู้สมัครที่จะชนะการเลือกตั้งอย่างแท้จริง เหตุเพราะมีจำนวนสมาชิกพรรคน้อยที่จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งไพรมารีโหวต

2) ระบบไพรมารีโหวตทำให้เกิดการแข่งขันภายในพรรคการเมืองแทนที่จะช่วยเหลือสนับสนุนในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปของพรรคการเมือง

3) ระบบไพรมารีโหวต เป็นการให้อำนาจแก่สมาชิกพรรคธรรมดาทั่วไปขาดประสบการณ์ทางการเมืองในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการลงแข่งขันการเลือกตั้งทั่วไป

4) ระบบไพรมารีโหวตทำให้โครงสร้างของพรรคการเมืองอ่อนแอ เหตุเพราะมุ่งเน้นในการพิจารณาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งรายบุคคลมากกว่าการพิจารณาถึงนโยบายของพรรคการเมือง (มานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย, 2555, น. 97-98)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เป็นต้นตำรับในการออกแบบและพัฒนาระบบการเลือกตั้งขั้นต้นหรือไพรมารีโหวต เพื่อคัดสรรผู้เสนอตัวลงสมัครเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงชิงตำแหน่ง ในการเลือกตั้งทุกระดับ โดยสามารถสรุปรูปแบบการเลือกตั้งขั้นต้นได้เป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) การเลือกตั้งขั้นต้นแบบปิด (Closed Primaries) เป็นระบบที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเข้าร่วมการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งขั้นต้นของพรรคที่ตนเป็นสมาชิก

2) การเลือกตั้งขั้นต้นแบบเปิด (Open Primaries) เป็นการเลือกตั้งขั้นต้นที่เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ลงทะเบียนเลือกตั้งทุกคนสามารถออกเสียงในการเลือกตั้งขั้นต้นของพรรคการเมืองใดก็ได้ แต่เมื่อลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งขั้นต้นของพรรคหนึ่งไปแล้ว จะไม่สามารถลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งขั้นต้นของพรรคอื่นๆ ได้

3) การเลือกตั้งขั้นต้นระบบผสม (Hybrid Primary System) การเลือกตั้งขั้นต้นระบบผสมหรือระบบกึ่งปิด เป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อแก้ปัญหาการจำกัดการมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีได้เป็นสมาชิกพรรคของการเลือกตั้งขั้นต้นแบบปิด โดยการเปิดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอิสระสามารถเข้าร่วมลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งขั้นต้นของพรรคการเมืองที่ประสงค์จะเข้าร่วมได้

4) การเลือกตั้งขั้นต้นระบบตะกร้า (Blanket Primaries) เป็นระบบที่นำเอารายชื่อผู้สมัครของทุกพรรคการเมืองมารวมในบัตรเลือกตั้งเดียวกันแล้วให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งลงคะแนนเสียงครั้งเดียวเพื่อหาผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดของแต่ละพรรคเป็นตัวแทนไปแข่งขันในการเลือกตั้งทั่วไป

5) การเลือกตั้งขั้นต้นแบบสองคนคะแนนสูงสุด

(Top Two Primaries) เป็นระบบที่นำเอารายชื่อผู้สมัครของทุกพรรคการเมืองมารวมในบัตรเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งลงคะแนนเสียงครั้งเดียวเช่นเดียวกับการเลือกตั้งขั้นต้นระบบตะกร้า แต่การเลือกตั้งขั้นต้นแบบสองคนคะแนนสูงสุดนี้จะคัดเลือกเอาผู้สมัครสองคนแรกที่ได้คะแนนสูงสุดโดยไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้สมัครในนามพรรคใดไปแข่งขันในการเลือกตั้งทั่วไป (สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2560, น. 11-12.)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นเกี่ยวกับรูปแบบของการทำไพรมารีโหวตจะเห็นได้ว่าแต่ละรูปแบบมีระดับของการเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งมากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งนำไปสู่ข้อถกเถียงในเชิงวิชาการต่อระบบไพรมารีโหวตแบบเปิดและแบบปิด โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มดังนี้ (สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 12-17)

กลุ่มที่หนึ่ง สนับสนุนให้มีการนำไพรมารีโหวตแบบเปิดมาใช้ เพื่อช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคหรือประชาชนที่สนับสนุนพรรค ลดการครอบงำของชนชั้นนำพรรค และการผูกขาดการตัดสินใจของผู้นำพรรคหรือคณะกรรมการบริหารพรรค และทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อเป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้ง มีความเป็นธรรมและเพิ่มโอกาสให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าใหม่ และได้รับความนิยมนจากสมาชิกพรรคหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Craig, 2016, Pennings & Hazan, 2001, Giollabhui, 2011 อ้างถึงใน สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 13-14)

กลุ่มที่สอง ไม่เห็นด้วยกับระบบไพรมารีแบบเปิด หากแต่สนับสนุนให้พรรคการเมืองนำเอาไพรมารีแบบปิดมาใช้ เนื่องจากมองว่าการให้อำนาจแก่ผู้นำหรือคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคจะให้พรรคการเมืองสามารถคัดเลือกตัวแทนที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับพรรคการเมืองนั้นๆ และสามารถที่จะดำรงรักษาอัตลักษณ์ของพรรคการเมืองได้อย่างสมดุล อีกทั้งยังช่วยสร้างเอกภาพและความเข้มแข็งภายในพรรคการเมืองมากกว่าการใช้ไพรมารีแบบเปิด (Rahat, Hazan, & Katz, 2008; Jacobson, 2015 อ้างถึงใน สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 13-14)

จากข้อถกเถียงของนักวิชาการทั้งสองกลุ่มจะเห็นได้ว่าการศึกษาระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองถูกวางน้ำหนักไปที่ระดับของการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกพรรคหรือประชาชนทั่วไปในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งขั้นต้น แต่การวิเคราะห์ระดับความเป็นประชาธิปไตยในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองจำเป็นต้องพิจารณาผ่านมุมมองหลัก 4 ด้านดังต่อไปนี้ (Hazan, 2014; Hazan, et al., 2006 อ้างถึงใน สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 15-17)

1. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการพิจารณาว่าผู้ใดบ้างที่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยระดับของการมีส่วนร่วมมีตั้งแต่การเปิดกว้างมากที่สุดกล่าวคือเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคสามารถลงคะแนนเสียงขั้นต้นได้ ไปจนถึงการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดนั่นก็คือ การไม่มีส่วนร่วมของสมาชิกพรรค โดยผู้นำพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคคือผู้ที่มีสิทธิในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น

2. ด้านการแข่งขัน (Competition) เป็นการวิเคราะห์ถึงแนวทางและกระบวนการของพรรคในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าได้กระตุ้นและเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีสนใจมาเสนอตัวเพื่อเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองเข้าร่วมแข่งขันในการเลือกตั้งหรือไม่ และแนวทาง

ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้สมัครในการคัดสรรหรือไม่ อย่างไร

3. ด้านความเป็นตัวแทน (Representation) เป็นการมุ่งพิจารณาว่าพรรคการเมือง มีหลักเกณฑ์อย่างไรในการพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาทิเช่น ความนิยมในพื้นที่ อุดมการณ์ทางการเมือง และประสบการณ์ทางการเมืองของผู้สมัคร

4. ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) เป็นการวิเคราะห์ว่ากระบวนการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั่วไป สมาชิกพรรคการเมือง ผู้ให้การสนับสนุนพรรคการเมือง หรือผู้บริหารพรรค

3.2) ไพรมารีโหวตในประเทศประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอังกฤษและออสเตรเลีย

ผู้วิจัยขอเสนอประสบการณ์การนำเอาระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในประเทศประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย กล่าวคือ การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองในประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย มีรูปแบบหลากหลายแตกต่างกันและไม่มีลักษณะที่เป็นไพรมารีโหวตแบบเปิดกว้างเหมือนอย่างกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศอังกฤษระบบไพรมารีโหวตมิได้มีบทบัญญัติบังคับไว้ในกฎหมาย พรรคการเมืองเป็นผู้ดำเนินการจัดทำไพรมารีโหวต โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้แก่ผู้นำพรรค สมาชิกพรรค และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง ยกตัวอย่างเช่น พรรคอนุรักษ์นิยมจะนำเอาระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในบางเขตเลือกตั้งเท่านั้นเช่น ในเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรายเดิมถอนตัวและไม่ประสงค์ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งถัดไป เพื่อคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่

ที่มีศักยภาพเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมือง (Williams & Paun, 2011 อ้างถึงใน สติธ ธนานิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 55) สำหรับกรณีประเทศออสเตรเลีย ระบบไพรมารีโหวตแบบเปิดถูกนำมาปฏิบัติใช้ในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่น ในสองพรรคการเมืองใหญ่คือ พรรคแรงงาน (Australian Labor Party) และพรรคแห่งชาติ (Nationals) แต่อย่างไรก็ตามอำนาจการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งยังคงเป็นเรื่องภายในของพรรคมากกว่ากระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Pennings & Hazan, 2001 อ้างถึงใน สติธ ธนานิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 56-57)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบไพรมารีโหวตจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศระบบรัฐสภาอย่างประเทศอังกฤษและออสเตรเลียทำให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการได้มาซึ่งตัวแทนที่มีคุณภาพอันเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่มั่นคง ทว่าที่ผ่านมาการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทยกลับมิได้ดำเนินไปภายใต้ระบบไพรมารีโหวต แต่เป็นการคัดเลือกและการตัดสินใจภายในพรรคการเมืองเท่านั้น ในทางกลับกัน พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่กลับมีความมุ่งมั่นในการนำเอาระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดเลือกผู้สมัคร ส.ส. ของพรรคในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยผู้วิจัยจะนำเอากรอบแนวคิดในการพิจารณากระบวนการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยที่นำเสนอโดย Hazan & Rahat, 2016 (อ้างถึงใน สติธ ธนานิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2561, น. 15-17) มาเป็นกรอบในการศึกษากระบวนการไพรมารีโหวต รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ประกอบไปกับการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตลอดจนการทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือ บทความวิชาการ เอกสารเชิงวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการ พร้อมทั้งงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือสาระสำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้ ทั้งในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

4.1.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) เป็นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview Methods)

4.2 วิธีการวิจัย (Research Method)

4.2.1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษา วิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการ เว็บไซต์สำนักข่าวสื่อออนไลน์ต่างๆ

4.2.2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นวิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจะประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแนวคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ทราบข้อมูล ของผู้ให้ข้อมูลกับประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ต่างๆ

4.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

ให้ข้อมูลโดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 17 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มคณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ คณะกรรมการสาขาพรรค จังหวัดเชียงใหม่ ทีมงานพรรคอนาคตใหม่ จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคอนาคตใหม่ จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 8 คน จาก 9 เขตการเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่ และผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบไพรมารีโหวต ที่มีได้รับการคัดสรรเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคอนาคตใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน

4.4 ขอบเขตในการศึกษา

4.4.1) ขอบเขตช่วงเวลา ได้กำหนดขอบเขตช่วงเวลา คือ นับตั้งแต่การยื่นจดแจ้งก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 จนถึงการสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

4.4.2) ขอบเขตเนื้อหา ในการศึกษาวิจัยงานนี้ ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วยหลักการ วิธีการข้อมูลพื้นฐานของระบบคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผ่านการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความกฎหมายทั้งในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบด้วยพรรคการเมือง กฎหมายอื่นๆ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งในฐานะการเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม

พ.ศ. 2562 และการเลือกตั้งใหม่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ เขตเลือกตั้งที่ 8 ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล

4.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ 3 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เชิงบริบท (Context Analysis) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหรือตัวบท (Content Analysis) และ การวิเคราะห์ข้อมูลสามเส้า (Triangulate Analysis) กล่าวคือ

4.5.1) การวิเคราะห์เชิงบริบท (Context Analysis) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมด โดยคำนึงถึงบริบททางการเมือง ในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 และการเลือกตั้งใหม่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ เขตเลือกตั้งที่ 8 ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 มีกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ก่อนและหลังการเลือกตั้งทั่วไป มีข้อจำกัดทางกฎหมายมากมาย ที่นักการเมืองและพรรคการเมือง ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับทางกฎหมาย ของผู้มีอำนาจในการสั่งบังคับทางกฎหมาย

4.5.2) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหรือตัวบท (Content Analysis) คือ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากการรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร บทความ การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความกฎหมายทั้งในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบด้วยพรรคการเมือง บทกฎหมายอื่นๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม

4.5.3) การวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation Analysis) คือ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลมาตรวจสอบด้านข้อมูล การตรวจสอบเวลา พื้นที่ บุคคล เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม มีความเหมือนหรือแตกต่างหรือไม่อย่างไร

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักต่อกระบวนการทำไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

5.1 กระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ

พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองที่มีแนวทางที่แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น ในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ ในขณะเดียวกันกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งสองแบบก็มีกระบวนการที่เหมือนและแตกต่างกันกล่าวคือ กระบวนการที่เหมือนกันได้แก่ ขั้นตอนของการเข้าสู่กระบวนการมีการสัมภาษณ์ การตรวจสอบประวัติ และขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการคัดสรร ทั้งนี้ อำนาจในตัดสินใจที่จะส่งผู้สมัครลงในเขตการเลือกตั้งใดหรือ “การเคาะ” ว่าผู้ใดจะอยู่ลำดับที่เท่าไรของบัญชีรายชื่อ เป็นอำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนกระบวนการที่แตกต่างก็คือ กระบวนการคัดสรรผู้สมัครแบบแบ่งเขตจะเป็นการลงคะแนนในรูปแบบการเลือกตั้งไพรมารีโหวตแบบออนไลน์ ที่มาจากเสียงของสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ ในขณะที่กระบวนการคัดสรรผู้สมัคร

แบบบัญชีรายชื่อจะเป็นไปตามอำนาจการตัดสินใจของ คณะกรรมการบริหารพรรคเท่านั้น

สิ่งหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ กล่าวคือ ภายหลังจากกระบวนการสัมภาษณ์ ผู้ประสงค์ จะลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคอนาคตใหม่ ทุกคนจะได้รับมอบหมายให้แสดงความคิดเห็นต่อ ประเด็นคำถามหลักจำนวน 3 ข้อซึ่งเป็นคำถามที่กำหนด ขึ้นโดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรค อนาคตใหม่ และประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พรรคอนาคตใหม่ดังนี้ (คลับเฮาส์, 2564, ออนไลน์)

“1. ถ้าคุณเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกิดเหตุ การรัฐประหาร คุณจะอย่างไร?”

2. ถ้าวันหนึ่ง คุณจะตั้งใจเพื่อทำประโยชน์ของ ประเทศเพื่อประโยชน์ของพื้นที่ของคุณ แต่เราเป็น ฝ่ายค้าน เราทำไม่ได้ ถึงเวลาที่มีการอำนวยความสะดวก คุณจะไปหรือไม่?”

3. ไม่มีเงินให้คุณเป็นอุปเป็นถ่วงในการลงพื้นที่ คุณมี ไอเดียอย่างไร?”

จากคำถามแบบทดสอบข้างต้นสะท้อนได้ว่าผู้ที่ตั้ง คำถามกำลังทดสอบทัศนคติ ความคิด และอุดมการณ์ ทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ที่จะเป็นตัวแทน ของพรรคอนาคตใหม่ว่า มีทัศนคติ ความคิด และ อุดมการณ์ทางการเมืองอย่างไร และจากคำถามแบบ ทดสอบยังสะท้อนได้ถึงอุดมการณ์ของพรรคอนาคตใหม่ ที่ชัดเจนต่อการต่อต้านการสืบทอดอำนาจจากรัฐบาล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งพรรคอนาคต ใหม่ต้องการบุคคลที่เป็นตัวแทนของพรรคที่มีอุดมการณ์ ร่วมกันกับพรรค รวมถึงทัศนคติต่อการทำงานในการเป็น ผู้แทนหรือเป็นผู้ที่ทำงาน ในพื้นที่ที่จะเป็นตัวแทนของ ประชาชนของผู้สมัครที่แม้ไม่ได้เป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร หรือหากพรรคอนาคตใหม่เป็น พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะมีความทำงานต่อพื้นที่ของ

ตนเองอย่างไรต่อไป จากประเด็นคำถามของหนึ่งใน ผู้ก่อตั้งพรรคชี้ให้เห็นถึงความพยายามของพรรคอนาคต ใหม่ในการสร้างกลไกในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ ในการลงแข่งขันการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้สมัครที่มีแนวทางในทาง การเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคอนาคตใหม่

5.2 คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่กับ อำนาจเบ็ดเสร็จในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

ในช่วงแรกพรรคอนาคตใหม่ได้ประกาศว่ามี ความตั้งใจที่จะนำเอาระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการ คัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ พรรคทั้งในแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แต่ทว่าในเวลาต่อมาพรรคอนาคตใหม่ได้ยกเลิก การคัดสรรผู้สมัคร ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อผ่านระบบ ไพรมารีโหวต และคงไว้ซึ่งเฉพาะการคัดสรรผู้สมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขตของพรรคจำนวน 350 เขตเลือกตั้งเท่านั้น

สำหรับการกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคอนาคตใหม่ ยังคงยึดตามหลักการ การเปิดกว้าง อุดมการณ์และ คุณค่าพื้นฐานของพรรค และการมีส่วนร่วมของสมาชิก พรรค และหลักการความเท่าเทียมกันระหว่างชายและ หญิงในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ แต่ที่น่าสนใจก็คือการจัดเรียงลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหรือ “การเคาะ” ว่าผู้ใดจะอยู่ลำดับที่เท่าไรของบัญชีรายชื่อ ของพรรคอนาคตใหม่เป็นอำนาจการตัดสินใจของ คณะกรรมการบริหารพรรคเพียงไม่กี่คนในบรรดา แกนนำของพรรค ประกอบไปด้วย หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค โฆษกพรรค และ หนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ (ทีมงานพรรค

อนาคตใหม่, สัมภาษณ์, 2563, 26 ธันวาคม)

ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้เสนอรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนทั้งสิ้น 124 คน ทั้งนี้ การเรียงลำดับบุคคลในบัญชีรายชื่อในลำดับที่ 1-10 มาจากการคัดสรรโดยตรงจากนายธนธร จีรุงเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่หรือที่ถูกเรียกว่า “ทีมธนธร” (เดอะสแตนด์บาย, 2562, ออนไลน์) โดย ผู้ที่ปรากฏรายชื่อในลำดับที่ 1- 10 ในบัญชีรายชื่อของพรรคอนาคตใหม่คือบุคคลที่ถูกวางตัวไว้เพื่อที่จะเป็นรัฐมนตรีในกระทรวงที่สอดคล้องกับประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สมัครแต่ละราย ส่วนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตั้งแต่ลำดับ 11-124 นั้น เป็นการคัดสรรแบบจัดวางแบบสล็อตและแบ่งเป็นเครือข่ายหรือกลุ่มในแต่ละเชิงประเด็นเช่น สัดส่วนจากภูมิภาคสัดส่วน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคอีสาน, เครือข่ายแรงงาน, เครือข่ายเยาวชนคนรุ่นใหม่ (New Gen Network – NGN), กลุ่มการศึกษากลุ่มLGBT, กลุ่มผู้พิการ, กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น (คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (1), สัมภาษณ์, 2563, 13 ตุลาคม)

แม้ว่าพรรคอนาคตใหม่จะมีการเปิดโอกาสให้มีการเสนอรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพื่อให้คณะกรรมการบริหารพรรคพิจารณา แต่ท้ายที่สุดอำนาจการตัดสินใจหรือ “การเคาะ” ว่าผู้สมัครใดจะอยู่ในลำดับใดขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารพรรคเพียงไม่กี่คนเท่านั้น และที่สำคัญอำนาจการตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารพรรคเพียงไม่กี่คนถือเป็นที่สุด (คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (1), สัมภาษณ์, 2563, 13 ตุลาคม) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการที่คณะกรรมการบริหารพรรคมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการจัดวางลำดับในบัญชี

รายชื่อเช่นนี้ย่อมส่งผลโอกาสมากน้อยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจะได้รับเลือกตั้งแตกต่างกันไปด้วย

5.3 กระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตการเลือกตั้งกรณีจังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 9 เขตเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่ (ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 1) โดยกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของพรรคอนาคตใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 13-14 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ ตามแนวทางของพรรคอนาคตใหม่ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งกำหนดเอาไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นตัวแทนของพรรคต้องผ่านขั้นตอนของการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่จากส่วนกลาง และผ่านการลงคะแนนของสมาชิกพรรคในระบบไพรมารีโหวตแบบออนไลน์ ซึ่งข้อค้นพบในทางปฏิบัติพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนหนึ่งเป็นผู้สมัครที่ไม่ได้รับเสียงข้างมากจากการ ทำไพรมารีโหวตออนไลน์ จึงทำให้สามารถจัดกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของพรรคอนาคตใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้สมัครที่ผ่านการสัมภาษณ์และการคัดสรรแบบไพรมารีโหวตออนไลน์ให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ของพรรคอนาคตใหม่มีจำนวน 7 รายชื่อ ได้แก่ เขตการเลือกตั้งที่ 1 นางสาวสุกฤษี ฉัตรกันยารัตน์, เขตการเลือกตั้งที่ 3 พ.อ.ศรัณย์ แสนพรหม, เขตการเลือกตั้งที่ 4 นายชลิต ชินรินทร์อารักษ์, เขตการเลือกตั้งที่ 5 ร.ต.ท.วิทยา

สิงห์มณี, เขตการเลือกตั้งที่ 6 นายธีรพันธ์ สุริวรรณ เขตการเลือกตั้งที่ 8 นางสาว ศรีนวล บุญลือ และ เขตการเลือกตั้งที่ 9 นายสุนทร มาลีการุณกิจ โดย ผู้สมัคร ส.ส. ของพรรคอนาคตใหม่ในกลุ่มนี้ทั้ง 6 เขต เลือกตั้งเป็นผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจากการทำไพรมารี โหวตโดยผู้ลงคะแนนเสียงของพรรค ยกเว้นเขตเลือกตั้ง ที่ 3 กล่าวคือ พ.อ.ศรีณย์ แสนพรหมเป็นผู้สมัครของ พรรคอนาคตใหม่เพียงคนเดียวที่ไม่ได้รับเสียงข้างมาก จากระบบไพรมารี แต่ พ.อ.ศรีณย์ กลับได้รับการ คัดเลือกให้เป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งที่ 3 (สำหรับสาเหตุจะอธิบายโดยละเอียดใน หัวข้อ 5.4.2.2)

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้สมัครที่ไม่ได้มาจากการคัดสรรแบบ ไพรมารีโหวตออนไลน์ แต่มาจากการคัดสรรโดยตรงจาก คณะกรรมการบริหารพรรคให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ในนามของพรรคอนาคตใหม่จำนวน 2 เขตเลือกตั้ง ได้แก่ เขตการเลือกตั้งที่ 2 นางสาวณัชชา โพธิ์ชัย และ เขตการเลือกตั้งที่ 7 นายณราธิญจน์ ปัญญาธิลพิทยา

(สำหรับสาเหตุจะอธิบายโดยละเอียดในหัวข้อ 5.4.2.2)

จากการศึกษายังพบว่า ในบางเขตการเลือกตั้ง ไม่มี ผู้สมัครที่สนใจเข้ามาเป็นตัวแทนของพรรคและสมาชิก พรรคอนาคตใหม่จำนวนน้อยทำให้การคัดสรรในทางปฏิบัติ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของพรรคอนาคตใหม่ จึงทำให้ อำนาจในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ในบางเขต เลือกตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ตกไปอยู่ที่คณะกรรมการ การบริหารพรรคในการพิจารณาว่าผู้สมัครผู้ใดจะเป็น ตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้ง และเมื่อพิจารณาจาก ประวัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงใหม่ของพรรคอนาคตใหม่พบว่าผู้สมัครทั้ง 9 เขต ส่วนใหญ่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ที่ไม่ได้มี ประสบการณ์ทางการเมืองหรือเคยดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง (ดังตารางที่ 1) ในขณะที่พรรคอนาคตใหม่ ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

ตารางที่ 1 รายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคอนาคตใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เขตเลือกตั้ง	ชื่อ - นามสกุล	อายุ	ภูมิหลัง/อาชีพ	หมายเลขลงเลือกตั้ง
1	นางสาวศุภรี ฉัตรกันยารัตน์	52	นักธุรกิจ	เบอร์ 9
2	นางสาวณัชชา โพธิ์ชัย	38	ธุรกิจส่วนตัว	เบอร์ 2
3	พ.อ.ศรีณย์ แสนพรหม	63	อดีตข้าราชการทหาร	เบอร์ 9
4	นายชลิท ชนินทรอารักษ์	67	นักธุรกิจ	เบอร์ 2
5	ร.ต.ท.วิทยา สิงห์มณี	64	อดีตข้าราชการตำรวจ	เบอร์ 6
6	นายธีรพันธ์ สุริวรรณ	27	พนักงานบริษัท	เบอร์ 10
7	นายณราธิญจน์ ปัญญาธิลพิทยา	62	ข้าราชการบำนาญ	เบอร์ 16
8	นางสาวศรีนวล บุญลือ	56	อดีตนักการเมืองท้องถิ่น	เบอร์ 9
9	นายสุนทร มาลีการุณกิจ	44	ธุรกิจส่วนตัว	เบอร์ 15

 ชาวเชียงใหม่ กำนาคัดใหม่								24 มีนาคม 62 ภาพรรคอกำนาคัดใหม่	
									
ศุภรี จัดกรับยารัดณ์	นิชยา โธทัย	พ.อ.ศรัณย์ แสนพรหม	ชลิต ชินกรอาร์กรักษ์	ร.ด.กวิกา สิงห์สมบัติ	ธีรพันธ์ สุริวรรณ	นราสิญจน์ ปัญญาภิรมย์	ศรีนวล บุญลือ	สุนทร นาลิการณกิจ	
เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	เบอร์	
9	2	9	2	6	10	16	9	15	
เขต 1 อ.เมืองเชียงใหม่	เขต 2 อ.สารภี อ.หางดง	เขต 3 อ.สันกำแพง อ.ดอยสะเก็ด อ.แม่ออน	เขต 4 อ.สันทราย อ.พร้าว อ.แม่แตง เฉพาะ อ.แม่หอพระ ยกเว้น อ.แม่หอพระ	เขต 5 อ.แม่ริม อ.ละมั่ง อ.กัลยาณิวัฒนา อ.แม่แตง ยกเว้น อ.แม่หอพระ	เขต 6 อ.ไชยปราการ อ.เชียงดาว อ.เวียงแหง	เขต 7 อ.ฝาง อ.แม่อาย	เขต 8 อ.สันป่าตอง อ.จอมทอง อ.แม่วาง อ.ดอยหล่อ	เขต 9 อ.ฮอด อ.แม่แจ่ม อ.อบก้อย อ.ดอยเต่า	

ภาพที่ 1 รายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคอนาคัดใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

5.4 ปัญหาและอุปสรรคในระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคัดใหม่

การศึกษาพบว่า การนำเอาระบบไพรมารีออนไลน์มาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคอนาคัดใหม่ได้เกิดปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติหลายประการ โดยปรากฏทั้งในระดับส่วนกลางและทั่วทุกเขตเลือกตั้งรวมถึงกรณีจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อกฎหมายและจากปัจจัยภายในของพรรคอนาคัดใหม่เอง (อนาคัดใหม่, 2561, ออนไลน์)

5.4.1 ปัญหาและอุปสรรคในข้อกฎหมาย (ปัจจัยภายนอก)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ว่าด้วยเรื่องการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้

พรรคการเมืองต้องมีการตั้งสาขาพรรคครบทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยพรรคการเมืองต้องมีสมาชิกเบื้องต้น 2,000 คนขึ้นไป (มาจากทั้ง 4 ภาค ภาคละ 500 คนขึ้นไป) และในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตในจังหวัดนั้นๆ พรรคการเมืองต้องมี “ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด” และต้องมีสมาชิกพรรคอย่างน้อย 100 คนขึ้นไป หมายความว่า การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองต้องมีสมาชิกพรรคอย่างน้อย 7,700 คน และมีสาขาพรรคทั้ง 4 ภาค มีสมาชิกพรรค 2,000 คนขึ้นไปถึงจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคได้ (วอยซ์ออนไลน์, 2561, ออนไลน์) กล่าวได้ว่า ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติต่อพรรคการเมืองที่เกิดขึ้น

ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงพรรคอนาคตใหม่ หากมิได้มีการยกเว้นการทำให้ไพรมารีโหวตในการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยคำสั่งของ คสช.13/2561 จะมีเพียงแต่พรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์เท่านั้นที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยระบบไพรมารีโหวตและสามารถส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ครบ 350 เขตเลือกตั้ง

5.4.2 ปัญหาและอุปสรรคภายในพรรคอนาคตใหม่ต่อไพรมารีโหวต (ปัจจัยภายใน)

การศึกษาวิจัยพบว่า การนำเอาระบบไพรมารีโหวตมาใช้ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของพรรคอนาคตใหม่ได้เกิดปัญหาและอุปสรรคในระดับส่วนกลาง (ทั่วประเทศ) และกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาในระดับส่วนกลาง (ทั่วประเทศ) ที่เกิดจากระบบไพรมารีโหวตในรูปแบบออนไลน์

พรรคอนาคตใหม่ได้เริ่มเปิดรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2561 โดยได้มีการกำหนดขั้นตอนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งเอาไว้อย่างชัดเจน ผู้ประสงค์เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ทั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ) ในนามของพรรคอนาคตใหม่ต้องผ่านการคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้นอันประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่กฎหมายกำหนด ประวัติส่วนตัว ภูมิหลังของผู้สมัครจะต้องไม่เข้าไปหรือเคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด และการทุจริตคอร์รัปชัน รวมไปถึงประวัติทางการเมือง กล่าวคือผู้สมัครต้องมีอุดมการณ์ทางการเมืองไปใน

ทิศทางเดียวกันกับพรรคอนาคตใหม่ (ต่อต้านเผด็จการ) ตรงประเด็นนี้หมายความว่า เมื่อคณะกรรมการบริหารพรรคตรวจสอบและพบว่าผู้สมัครเคยเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2557 (สนับสนุนให้เกิดการรัฐประหาร) โอกาสที่พวกเขาเหล่านี้จะผ่านการคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้นเพื่อเป็นผู้มีสิทธิในระบบไพรมารีโหวตย่อมเป็นไปได้ยาก (คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (2), สัมภาษณ์, 2563, 16 ตุลาคม)

ขั้นตอนต่อมา ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตามที่พรรคอนาคตใหม่กำหนดก็จะต้องติดต่อเพื่อ เข้าสู่วขั้นตอนของการสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการบริหารพรรคที่ส่วนกลาง และภายหลังจากการสัมภาษณ์ผู้สมัครจะต้องตอบแบบทดสอบคำถามหลักจำนวน 3 ข้อ (ดังที่นำเสนอมาในข้างต้น) ถัดมาในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2561 พรรคอนาคตใหม่ได้ประกาศรายชื่อผู้สมัครที่ผ่านการคัดกรองคุณสมบัติในเบื้องต้นและการสัมภาษณ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการของการทำไพรมารีโหวตออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของพรรค พร้อมกันนี้ พรรคยังได้จัดให้มีการลงคะแนนเสียงขั้นต้นของสมาชิกพรรคผ่านระบบออนไลน์ในห้วงเวลาเดียวกันคือระหว่างวันที่ 13-14 ธันวาคม พ.ศ. 2561

สำหรับในขั้นตอนของการประกาศรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติเข้าสู่ขั้นตอนของการทำไพรมารีโหวตนั้น ย่อมมีผู้สมัครอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถผ่านกระบวนการในเบื้องต้นของพรรคได้ ซึ่งปรากฏว่าผู้สมัครที่ไม่มีสิทธิเสนอตัวในไพรมารีโหวตจากหลายจังหวัดเช่น กรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช สงขลา กาฬสินธุ์ และเชียงใหม่ ต่างตั้งคำถามถึงกระบวนการคัดสรรผู้สมัครของพรรคอนาคตใหม่ว่า ไม่มีความเที่ยงธรรม ไม่มีความโปร่งใส และเต็มไปด้วยการเล่นพรรคเล่นพวก กล่าวคือ มีการนำพรรคพวกของคนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในพรรคอนาคตใหม่หรือ

ผู้ทำงานในสาขาพรรคมาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบไพรมารีโหวต และในบางเขตการเลือกตั้งก็มีการสลับผู้สมัครไปลงสมัครในอีกเขตการเลือกตั้งหนึ่งในขณะที่การร้องเรียนของผู้สมัครต่อกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบไพรมารีโหวตก็ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมจากพรรค (มติชนออนไลน์, 2561, ออนไลน์) นอกจากนี้การออกมาตั้งคำถามต่อความโปร่งใสในการจัดทำไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่จากผู้สมัครที่มีได้ผ่านการคัดกรองคุณสมบัติที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพรรคและอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่น้อยลงในการจัดทำไพรมารีโหวตในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ (คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (3), สัมภาษณ์, 2563, 20 ตุลาคม.)

ด้วยเหตุที่พรรคอนาคตใหม่ประกาศรายชื่อผู้สมัครที่มีสิทธิเสนอตัวในระบบไพรมารีโหวตและกำหนดช่วงเวลาในการทำไพรมารีโหวตออนไลน์ที่กระชั้นชิดเช่นนี้ย่อมมีผลต่อ 1) ความพร้อมของระบบออนไลน์ที่จะรองรับการทำไพรมารีโหวต เช่น เว็บไซต์ของพรรคอนาคตใหม่ล่ม ระบบ OTP ไม่มีตอบกลับในการยืนยันตัวตนทำให้สมาชิกพรรคไม่สามารถที่จะลงคะแนนเลือกตั้งขั้นต้นแบบออนไลน์ได้ 2) ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สมัครและสมาชิกพรรค รวมถึงจำนวนของสมาชิกพรรคที่มาลงคะแนนเสียงในระบบไพรมารีโหวตออนไลน์ ดังสะท้อนได้จากมีสมาชิกพรรคมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงขั้นต้นออนไลน์จำนวน 14,203 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ของจำนวนสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ทั้งหมด 48,008 คน (พรรคอนาคตใหม่มีสมาชิกพรรคทั่วประเทศทั้งหมด 43,201 คน ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2562 ข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบไพรมารีโหวตแบบออนไลน์) ทั้งนี้ การมาใช้สิทธิของสมาชิกของพรรคในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยนี้อาจเป็นไป

ได้ว่าสมาชิกพรรคบางกลุ่มไม่ทราบว่ามีไพรมารีโหวตคืออะไร ในฐานะสมาชิกพรรคต้องมีส่วนร่วมอย่างไร หรืออาจมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีเพื่อลงคะแนนเสียงแบบออนไลน์ (คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (2), สัมภาษณ์, 2563, 16 ตุลาคม)

ประเด็นถัดมา คณะกรรมการบริหารพรรคและคณะกรรมการการเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่ได้สะท้อนจุดอ่อนบางประการของระบบไพรมารีออนไลน์ซึ่งทำให้ในบางกรณี พรรคจำเป็นต้องใช้อำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรคในการพิจารณาตัดสินใจในการส่งผู้สมัครแทนการตัดสินจากผลคะแนนไพรมารีโหวตเพียงอย่างเดียวยกตัวอย่างเช่น มีผู้สมัครรายหนึ่งในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้ที่ชนะคะแนนไพรมารีโหวต แต่จากการตรวจสอบเชิงลึกของพรรคพบว่าผู้สมัครรายดังกล่าวได้มีการทุ่มเงินเพื่อซื้อสิทธิบัตรที่มีถือเป็นจำนวนมาก เพื่อลงคะแนนไพรมารีออนไลน์ให้กับตนเอง จากกรณีนี้จึงทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคและคณะกรรมการการเลือกตั้งของพรรคได้มีการประชุมกันหลายครั้งเพื่อพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติและมีความชอบธรรมที่จะเป็นตัวแทนของพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(2) ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษากระบวนการทำไพรมารีโหวตเพื่อคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่จาก 9 เขตเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า การมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในระบบไพรมารีโหวตออนไลน์ของสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการลงคะแนนไพรมารีออนไลน์ทั้งประเทศกล่าวคือ สมาชิกพรรคมาใช้สิทธิในการลงคะแนนในระบบไพรมารีโหวตค่อนข้างต่ำ

เพียง 391 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.23 ของจำนวนสมาชิกพรรคทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ (1,933 คน) นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบปัญหาและอุปสรรคของไพรมารีโหวตในทางปฏิบัติในเขตเลือกตั้งที่ 1 เขตเลือกตั้งที่ 2 เขตเลือกตั้งที่ 3 และเขตเลือกตั้งที่ 7 โดยมีรายละเอียดดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้เกิดข้อร้องเรียนจากผู้สมัครที่ไม่ผ่านการพิจารณาคุณสมบัติเบื้องต้นและการสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งทำให้ผู้สมัครรายดังกล่าวได้รับการเสนอชื่อเพื่อให้มีการลงคะแนนในระบบไพรมารีโหวตที่จะถูกรับรองโดยสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ และเป็นที่น่าสังเกตว่าผลการเลือกตั้งในระบบไพรมารีโหวตในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีคะแนนงดออกเสียงมากกว่าคะแนนที่ลงคะแนนให้กับผู้สมัครที่ได้รับเลือกสูงสุดในระบบไพรมารีโหวต จากผลคะแนนไพรมารีโหวตเช่นนี้อาจสะท้อนนัยสำคัญว่าผู้ที่ถูกเสนอชื่อในระบบไพรมารีโหวต (ที่ผ่านการคัดกรองของพรรค) อาจไม่มีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และความนิยมที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้ง 1 และการที่พรรคให้การรับรองผู้สมัครในกรณีนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของกระบวนการไพรมารีโหวตของพรรคและตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้พรรคการเมืองอาจจำเป็นต้องมีการออกแบบกติกาสำหรับไพรมารีโหวตที่รัดกุมมากขึ้น เช่นกำหนดให้มีการทำไพรมารีโหวตรอบที่สอง หากมีคะแนนงดเสียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดในระบบไพรมารีโหวต

เขตเลือกตั้งที่ 2 และเขตการเลือกตั้งที่ 7 พบว่ามีปัญหาจากการทำไพรมารีโหวตในลักษณะเดียวกันกล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ในสองกรณีเป็นผู้ที่มีผ่านกระบวนการทำไพรมารีโหวตออนไลน์ของพรรค โดยผู้ให้ข้อมูลหลักอธิบายว่า ตามที่พรรคกำหนดให้การ

คัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เพื่อให้ผู้สมัครของพรรค ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 23 - 25 ธันวาคม พ.ศ. 2561 และด้วยกฎกติกาการเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียวทำให้พรรคต้องการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ครบทั้ง 350 เขตเลือกตั้ง และจำเป็นต้องได้ผู้สมัครที่จะเป็นตัวแทนของพรรคในเวลาที่สุดเร็ว เพราะหากผ่านกระบวนการคัดสรรผ่านระบบไพรมารีโหวต (ซึ่งมีความล่าช้า) จะทำให้ผู้สมัครของพรรคเหลือเวลาในการลงพื้นที่หาเสียงเพียงแค่ 3 เดือนก่อนการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 เท่านั้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 7 ถูกดำเนินการและตัดสินใจโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งพรรคอนาคตใหม่และคณะกรรมการบริหารพรรค ภายใต้คำแนะนำและการเสนอชื่อผู้สมัครโดยผู้ใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับหนึ่งในคณะกรรมการบริหารพรรค อาจกล่าวได้ว่า การคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในสองกรณีนี้ถูกวางอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ส่วนตัว การทำงานร่วมกัน ความคุ้นเคยระหว่างผู้สมัคร คณะทำงานในสาขาพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งในด้านหนึ่งทำให้พรรคมีความมั่นใจในประวัติและอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัคร แต่ในทางกลับกัน วิธีการดังกล่าวมิได้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคและสมาชิกป๊อปปูล่าภายในพรรคการเมือง

สำหรับการทำไพรมารีโหวตในเขตการเลือกตั้งที่ 3 ปรากฏลักษณะปัญหาบางอย่างที่ใกล้เคียงกับเขตเลือกตั้งที่ 2 และเขตเลือกตั้งที่ 7 กล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่ในเขตเลือกตั้ง

3 เป็นผู้ผ่านขั้นตอนของการคัดกรองคุณสมบัติ การสัมภาษณ์ และไพรมารีโหวต เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในอีก 6 เขตเลือกตั้งในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขต 3 เป็นผู้ถูกเสนอชื่อในระบบไพรมารีโหวตเพียงหนึ่งเดียวที่ไม่ได้คะแนนเสียงข้างมาก แต่พรรคกลับได้มีการใช้อำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรคในการ “การเคาะ” บุคคลดังกล่าวให้แข่งขันเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ 3 โดยผู้ให้ข้อมูลหลักอธิบายว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 3 เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและเคยทำงานร่วมกับพรรคซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้พรรครับรองให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคอนาคตใหม่ ตรงประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการยับยั้ง (Veto) ผลการทำไพรมารีโหวตออนไลน์ โดย คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อพวกพ้องที่มีความใกล้ชิดกับพรรค ในขณะเดียวกันก็ลดทอนคุณค่าความหมายของการลงคะแนนเสียงขั้นต้นโดยสมาชิกพรรค จากกรณีดังกล่าวมาเพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือต่อไพรมารีโหวตของพรรคการเมือง พรรคการเมืองในฐานะผู้กำหนดกติการะบบไพรมารีโหวตจำเป็นต้องรักษากฎกติกาดังกล่าว มิใช่ให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้สมัครที่มีความใกล้ชิดกับพรรค

6. อภิปรายผลการศึกษา

พรรคอนาคตใหม่นำระบบไพรมารีโหวตที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาใช้ในกระบวนการคัดสรรผู้สมัคร แม้จะมีการประกาศยกเว้นการทำไพรมารีโหวตตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 13/2561 โดยระบบไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่เริ่มต้นจากการตรวจสอบคุณสมบัติต่างๆ ของผู้สมัคร การสัมภาษณ์ และการทดสอบถึงทัศนคติอุดมการณ์ทางการเมืองโดยคณะกรรมการบริหารพรรค และเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคได้มีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งขั้นต้น

ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระบบไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่เป็นระบบแบบปิด (Close Primary) ที่เปิดโอกาสให้เฉพาะสมาชิกของพรรคเป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียงขั้นต้นเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเท่านั้น ในขณะที่การคัดสรรและกำหนดลำดับรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออยู่ภายใต้การตัดสินใจของหัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค (สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2560, น. 11-12)

เมื่อวิเคราะห์กระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ของพรรคอนาคตใหม่ผ่านกรอบแนวคิดของ Hazan, Reuven Y. (2014) และ Hazan, Reuven Y., and Rahat, Gideon. (2006) (อ้างถึงใน สตีธร ธนานิธิโชติ และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ 2561, น. 15-17) พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคเท่านั้นที่จะมีส่วนร่วม (Participation) ในการลงคะแนนในระบบไพรมารีโหวต แต่ในทางปฏิบัติข้อค้นพบจากกรณีของเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่สะท้อนว่าเสียงของสมาชิกพรรคที่มีส่วนร่วมในไพรมารีโหวตหาได้มีความสำคัญไม่ ในทางตรงกันข้าม คณะกรรมการบริหารพรรคคือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายว่าผู้ใดจะได้รับการรับรองให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ ในแง่ของการแข่งขัน (Competition) กล่าวได้ว่า การเปิดกว้างเป็นหนึ่งในหลักการของการคัดสรรผู้สมัครพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางที่พรรคต้องการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจเสนอตัวเป็นตัวแทนของพรรคได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันผ่านระบบออนไลน์ โดยกระบวนการที่เปิดกว้างเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดการแข่งขันของผู้สมัครที่มีความหลากหลาย และยังเป็นการเพิ่มโอกาสของพรรคในการเลือกผู้สมัครมีคุณสมบัติโดดเด่นและมีโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 และ 7 ในจังหวัดเชียงใหม่ก็ได้ปรากฏการแข่งขันระหว่างผู้เสนอตัวเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคอนาคตใหม่ โดยผู้สมัครทั้งสองเขตไม่ได้ผ่านขั้นตอนของการไพรมารีโหวต ความใกล้ชิดกับผู้บริหารพรรคและสมาชิกในสาขาพรรค รวมถึงประสบการณ์การทำงานร่วมกับพรรคกลายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งสองกรณีมีความได้เปรียบมากกว่าผู้สมัครรายอื่นๆ

สำหรับด้านของความเป็นตัวแทน (Representation) ตามที่ได้นำเสนอมาจะเห็นได้ว่าพรรคอนาคตใหม่มีแนวทางในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคที่ชัดเจน ไม่ใช่เพียงแต่คุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่พรรคยังให้น้ำหนักส่วนใหญ่ไปที่การคัดสรรบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับแนวทางของพรรคที่ต้องการสร้างการเมืองแบบใหม่โดยนักการเมืองหน้าใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางการคัดสรรที่แตกต่างไปจากพรรคการเมืองอื่นๆ ที่มักจะเน้นการคัดสรรผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมีความนิยมในพื้นที่ ผู้ที่มีโอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ส่วนด้านการตอบสนอง (Responsiveness) กล่าวคือกระบวนการทำไพรมารีโหวตออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่แม้ว่าจะเปิดโอกาสให้สาขาพรรคมีบทบาทในการคัดสรร แต่การดำเนินการและอำนาจในการตัดสินใจและรับรองยังคงเป็นของพรรคจากส่วนกลางดังที่พบว่าสาขาพรรคต้องเสนอรายชื่อของผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งข้างมากในระบบไพรมารีโหวตออนไลน์ในแต่ละเขตการเลือกตั้งไปยังคณะกรรมการบริหารพรรค ในการพิจารณาว่าเหมาะสมเป็นตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่หรือไม่ หมายความว่าคณะกรรมการบริหารพรรคคือผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการคัดสรรและจากกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าผู้สมัครรายดังกล่าวจะไม่ได้รับคะแนนเสียงข้างมากจากระบบ

ไพรมารีโหวตออนไลน์ แต่คณะกรรมการบริหารพรรคกลับเลือกตอบสนอง (responsiveness) ผู้สมัครที่มีความใกล้ชิดและเคยทำงานร่วมกับพรรคมากกว่าการตอบสนองสมาชิกพรรค

กล่าวโดยสรุปการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอนาคตใหม่โดยระบบไพรมารีโหวตปรากฏทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของมานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย (2555, น. 97-98) โดยในด้านของจุดแข็ง ไพรมารีโหวตออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ได้นำเสนอสิ่งใหม่ในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อสังคมการเมืองไทย ทำให้ถึงบทบาทของสมาชิกพรรคการเมืองในการร่วมกำหนดผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคซึ่งแตกต่างไปจากพรรคการเมืองส่วนใหญ่ที่อำนาจและหน้าที่ในการคัดสรรผู้สมัครตกอยู่ในมือของบุคคลเพียงกลุ่มหนึ่งในพรรคเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่ก็ยังปรากฏจุดอ่อนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดในข้อกำหนดและกติกาในการเลือกตั้ง ความไม่พร้อมของระบบออนไลน์ที่จะรองรับการทำไพรมารีโหวต การโกงการเลือกตั้งขั้นต้นของผู้สมัครบางรายด้วยการทุ่มเงินจ้างบุคคลเพื่อสมัครเป็นสมาชิกพรรคเพื่อแลกกับคะแนนโหวต จำนวนผู้มาใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงข้างต้นในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ การใช้อำนาจของผู้บริหารพรรคเพื่อยกเลิกผลการลงคะแนนเสียงข้างต้นเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้สมัครที่มีความสนิทสนมกับคณะกรรมการบริหารพรรคและสาขาพรรค ทั้งนี้ประสบการณ์ไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่เป็นกรณีตัวอย่างที่พรรคการเมืองอื่นๆ สามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้เพื่อสร้างและขยายการมีส่วนร่วมในกระบวนการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งอันจะเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง (Intra-Party Democracy) และคุณภาพของตัวแทน (Quality of Representation)

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบไพรมารีโหวตดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 หลายมาตราจำเป็นต้องมีการทบทวน รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สอดคล้องกับระบบและลักษณะของพรรคการเมืองไทย

2. พรรคการเมืองจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การทำไพรมารีโหวต และการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกพรรคการเมืองไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งขั้นต้น แนวทางดังกล่าวจะทำให้ระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองเกิดจากการ

มีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมือง มีความโปร่งใส มีความเป็นสาธารณะ มิใช่ดำเนินไปในเชิงพิธีกรรมเท่านั้น นอกจากนั้นแล้ว พรรคการเมืองควรจัดให้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกพรรค เพื่อเป็นฐานข้อมูลประกอบการศึกษา วิจัยและนำเสนอรูปแบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบไพรมารีต่อไปในอนาคต

3. เนื่องจากขอบเขตของการศึกษางานวิจัยนี้ อยู่ในช่วงตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 จนถึงการเกิดขึ้นของพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่สานต่ออุดมการณ์ทางการเมืองจากพรรคอนาคตใหม่ ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ดังนั้นประเด็นที่ควรศึกษาต่อจากงานชิ้นนี้ก็คือ พรรคก้าวไกลมีกระบวนการในคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งครั้งต่อไปอย่างไร กระบวนการดังกล่าวมีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากระบบไพรมารีโหวตของพรรคอนาคตใหม่หรือไม่ อย่างไรและเพราะเหตุใด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (1). (2563, 13 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (2). (2563, 16 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- คณะกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่ (3). (2563, 20 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- คลับเฮาส์. (2564, 21 กุมภาพันธ์). ตอน 1 ปีของการยุบพรรคอนาคตใหม่ จากตัดไฟแต่ต้นลมสู่ไฟลามทุ่ง.
- เดอะสแตนดาร์ด. (2562). อนาคตใหม่ เปิด ‘ทีมชนาธร’ 10 ลำดับแรกปาร์ตี้ลิสต์ ย้ำพร้อมดีเบตกับประยุทธ์. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/future-forward-party-first-10-party-lists/>
- ทีมงานพรรคอนาคตใหม่. (2563, 26 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- พรรคอนาคตใหม่. (2561). *About Us พรรคอนาคตใหม่*. สืบค้นจาก https://futureforwardparty.org/?page_id=1019
- _____. (2561). *About Us วิสัยทัศน์*. สืบค้นจาก https://futureforwardparty.org/?page_id=1022
- มติชนออนไลน์. (2561). *อนาคตใหม่! ว่าที่ผู้สมัครแฉ ล็อกผลไพรมารี จ่อเผาป้าย-ขงนมให้ชนาธร ชัดทราทางการเมือง*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1272768
- มานิตย์ จุมปา และพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2555). การนำระบบการเลือกตั้งผู้สมัครรอบแรก (Primary Election) มาใช้ในการคัดเลือกผู้สมัครเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งในประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ รพี'55*, 3(1), 95-98.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. น. 1-90.
- วอยซ์ออนไลน์. *อภินิหาร ‘พลังประชารัฐ’ จับตา คสช. พลิกเกม ‘ไพรมารีโหวด’ ล็อกหาเสียง 28 วัน*. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/S1khlm8X7>
- สตีธร ธนานิธิโชติ และชนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์. (2560). ระบบการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง : ทางเลือกและข้อเสนอสำหรับประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(1), 5-34.
- _____. (2561). *ไพรมารีโหวด ความรู้ฉบับปูพื้น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2561). *ระบบการเลือกตั้งเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สยาม.
- อนาคตใหม่. (2561). *โอกาสเป็น ส.ส. อย่างเท่าเทียม* [วิดีโอ]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=oR86_-6TYiQ